

ברית מלח

כַּל תְּרוֹמַת הַקֹּדְשִׁים אֲשֶׁר יָרִימוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לַה' נְתַתִּי לָךְ וּלְבִנְיָיִךְ וּלְבִנְיֹתֶיךָ אֶתֶּךָ לְחֶק עוֹלָם בְּרִית מְלַח עוֹלָם הוּא לִפְנֵי ה' לָךְ וּלְזֶרְעֶךָ אֶתֶּךָ: (במדבר יח ט).

וְכָל קָרְבַן מִנְחָתְךָ בְּמִלַח תִּמְלַח וְלֹא תִשָּׁבֵית מְלַח בְּרִית אֱלֹהֶיךָ מֵעַל מִנְחָתְךָ עַל כָּל קָרְבָנְךָ תִּקְרִיב מְלַח: (ויקרא ב ג).

הֲלֹא לָכֶם לְדַעַת פִּי ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל נָתַן מִמְלָכָה לְדָוִד עַל יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם לוֹ וּלְבָנָיו בְּרִית מְלַח: (דברי הימים ב פרק יג פסוק ה).

רש"י במדבר פרק יח פסוק יט – בריא ומתקיים

ברית מלח עולם - כרת ברית עם אהרן בדבר הבריא ומתקיים ומבריא את אחרים.⁴

ברית מלח - כברית הכרותה למלח שאינו מסריח לעולם.⁵

רשב"ם במדבר יח יט – קיום ממשי וקיום סמלי

ברית מלח - נראה לי לשון קיום. וכן לדוד ולזרעו ברית מלח. כי פתרונום לפי עניינם. אבל לא תשבית מלח ברית אלהיך, מדבר [ב]מלח ממש. ברית מלח, ברית קיום ועומד לדורות.

אבן עזרא – שני פירושים בשני ספרים

ויקרא ב יג: ברית אלהיך – הכנסתיך בברית והשבעתיך שלא תקריב תפל ולא יאכל, כי הוא דרך ביזיון.⁶

¹ כך בפרשה הבאה לחזק ולאושש את כהונת אהרון ובניו אחרי מחלוקת קרח.

² כבר קדם לפסוק בפרשתנו פסוק זה שבספר ויקרא, שבו נזכר המלח שלוש פעמים, אבל הביטוי "ברית מלח" שייך לפרשתנו. למרות הקרבה הרבה שבין שני הפסוקים, יש לשים לב להבדל הדק ביניהם. זה שבספר ויקרא מדבר על הברית שבקרבתו – המלח המובא בכל קרבן, המסמל את הברית בין הקב"ה לעם ישראל. זה שבפרשתנו מדבר על ברית הכהונה – על הבטחת הכהונה לאהרון לזרעו אחריו, "ברית כהונת עולם". זאת, כמובן בהקשר עם פרשת קרח ועדתו שערערו על הכהונה. נראה שיש כאן שימוש סמלי במונח 'ברית מלח' שבסיסו ומקורו הוא במעשה הקרבתו. אך ראו תרגום יונתן לפסוק זה שהופך את הסדר, המלח על הקרבתו שבפרשת ויקרא מסמל את ברית המלח של מעמד הכהונה: "וכל קרבן מנחתך במלח תמלח ולא תבטל מלח ברית אלהיך מעל מנחתך, בשביל שעשרים וארבע מתנות של כהנים נגזרו בברית מלח, בעבור כן: על כל קרבן תקריב מלח".

³ כאן כבר ודאי שהביטוי ברית מלח הוא בשימוש מושאל למלכות בית דוד. וכפי שמפרש רש"י שם: "ברית מלח - בקיום ואמונה, ועתה". אלא אם נאמר שהביטוי המקורי הוא עתיק עוד יותר מזה שבספר ויקרא ושורשיו כביטוי כללי של ברית חזקה ונצחית וכל שלושת המקורות שהבאנו עושים שימוש בביטוי קדום ושורשי. ראו מקור הציטוט שהבאנו בספר דברי הימים, במלחמת אביה מלך יהודה וירבעם מלך ישראל. וגם שם יש אזכור של מעמד הכהונה וירושלים כמרכז הדתי של עם ישראל (עליו קרא ירבעם תגר כשהקים את עגלי הזהב בן ובבית אל). ראו כל העניין שם.

⁴ קטע זה ברש"י לקוח ממדרש ספרי פיסקא קיח בפרשתנו: "ברית מלח עולם היא לפני ה', כרת הכתוב ברית עם אהרן בדבר הבריא ולא עוד אלא שמבריא את אחרים". המלח הוא דבר בסיסי שמקיים את העולם. ראו גם אבות דרבי נתן נוסח א פרק כ: "ובחוסר כל - בלא נר ובלא סכין ובלא שולחן: דבר אחר בחוסר כל - בלא חומץ ובלא מלח. זו היא קללה שמקללין [בה] בני אדם אל יאה לך חומץ ומלח בתוך ביתך".

⁵ ראו פירוש רבי בחיי בן אשר בראשית פרק א: "ברית מלח עולם, מפני שהמלח מעמידים מלקבל הפסד" (הוא מתייחס שם למאמר חז"ל בגמרא בבא בתרא על הנקבה של לויתן נחש בריח שהקב"ה הרג את הנקבה, על מנת שלא יחריבו את העולם ומלח את בשרה והוא שמור לצדיקים לעתיד לבוא). ראו גם בראשית רבה לד י: "ועוד שאל אנטונינוס את רבינו א"ל: מאימתי נשמה ניתנה באדם משיצא ממעי אמו או עד שלא יצא ממעי אמו? א"ל: משיצא ממעי אמו. א"ל: לאו, משל אם תניח בשר ג' ימים בלא מלח מיד הוא מסריח. והודה לו רבי שהשוה דעתו לדעת המקרא, שנאמר (איוב י) חיים וחסד עשית עמדי ופקדתך שמרה רוחי. מאימתי נתת בי את הנשמה? - משהפקדתני". אבל במכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויסע פרשה א, מצאנו רעיון בדיוק הפוך: "ויצא אל מוצא המים וישלך שם מלח ויאמר כה אמר ה' וגו' (מלכים ב ב כא) - מהו רפואתו? והלא המים היפין שתתן בהם מלח מיד הם נסרחין! הא כיצד? נתן דבר המחבל לתוך דבר שמתחבל כדי לעשות בו נס". ועוד נחזור לעניין המים והמלח או מי המלח. ואחרי כל זאת, יש לשים לב שרש"י מדבר על המלח שאינו מסריח, לא על הדברים האחרים שהמלח מקיים ומונע את סרחונם וקלקולם.

⁶ לאבן עזרא שני פירושים על ברית מלח, על שני המקורות שהבאנו לעיל, בפרשתנו (להלן) ובספר ויקרא. בספר ויקרא, המלח מסמל את נתינת הטעם. ללא מלח, הקרבן הוא תפל והגשתו כך היא דרך ביזיון. וכמו שאומר הנביא: "הקריבהו נא לפחתך" (מלאכי א ח), האם למלך היית מגיש מנחה או מאכל ללא מלח? ראו בכיוון זה גם פירוש אברבנאל שם: "ואמרו על כל קרבן תקריב מלח היא להגיד שגם על הבשר שאינו מנחה אבל הוא קרבן יקריב מלח. והטעם כי הבשר מלוח לא יסריח אך יתקיים ולזה נקרא ברית מלח עולם גם שהוא ערב לאוכליו. אך הטפל מבלי מלח, נבזה אוכלו ושולחן מגואל הוא". נחזור לאבן עזרא, ההבדל בין הפירוש הזה והפירוש בשני שנראה מיד להלן, נובע מהדקדוק שבספר ויקרא כתוב: "מלח ברית אלהיך" - הברית היא עם ה' - ברית אלהיך; ואילו בספר במדבר מופיע הביטוי "ברית מלח". על "ברית אלהיך" נראה גם את פירוש רמב"ן להלן.

במדבר פרק יח פסוק יט: ברית מלח - ברית כרותה, מגזרת "אַרְרַץ פְּרִי לְמַלְחָה" (תהלים קז לד), ומקום המלח כמו נכרת, שלא יעלה בו צמח כלל, וכן "גְּפִרִית וְמֶלַח" (דברים כט, כב).⁷

רמב"ן ויקרא ב יג – קיום וכריתה זה לצד זה⁸

ומפני שאמר בכאן ברית אלהיך, ולא אמר ברית ה' כלשון הפרשה וכדרך כל הקרבנות, או שיאמר ברית ה' אלהיך,⁹ אני סובר בו ענין.¹⁰ שהמלח מים, ובכוח השמש הבא בהם יעשה מלח. והמים בתולדותם ירוו הארץ ויולידו ויצמיחו.¹¹ ואחרי היותם מלח יכריתו כל מקום וישרפו, לא תזרע ולא תצמיח.¹² והנה הברית כלולה מכל המידות, והמים והאש באים בה, ועדיה תאתה ובאה הממשלה הראשונה ממלכת השם, כמלח שיתן טעם בכל המאכלים ותקיים ותכרית במליחותה, והנה המלח כברית ... ולכן אמר בקרבנות (במדבר שם) ברית מלח עולם היא, כי הברית מלח העולם, בו יתקיים ויכרת.¹³

רש"י ויקרא פרק ב – הקשר להפרדת המים ביום השני לבריאה

מלח ברית - שהברית כרותה למלח מששת ימי בראשית, שהובטחו המים התחתונים ליקרב במזבח במלח, וניסוך המים בחג.¹⁴

מסכת ברכות דף ה עמוד א – ברית הייסורים

⁷ כאן הולך אבן עזרא בדרך אחרת, כי כאן מופיע, כאמור, המונח "ברית מלח". כריתת ברית או לכרות ברית בא כידוע מלשון לחתוך, לכרות, ולכן היא מלווה למשל בקרבנות בהן נחתכים ונכרתים בעלי חיים. ראש לכולם היא ברית בין הבתרים אצל אברהם. ראו רש"י בראשית טו י: "דרך כורתי ברית לחלק בהמה ולעבור בין בתריה". ראו כמו כן פירוש כלי יקר שם: "ובאה לו התשובה קחה לי עגלה משולשת וגו', כדרך שכרת ה' לאהרן ברית מלח עולם לסלק מעליו ערעור של קרח, כך כרת ה' ברית לאברהם לסלק מעליו כל טוען ומערער, כי זאת לפנינו לחוק שכל כורתי ברית עוברים בין הגזרים כנודע" (אבל אברהם כרת **ברית עם אבימלך** לא בעריפת שבע כבשות אלא במסירתן, קניין במקום חיתוך). כך או כך, אבן עזרא מציע (כדרכו) פירוש מפתיע שלפיקך נבחר המלח לסמל ברית דווקא משום שהוא מינרל שאין בו חיים ואין בו אורגניזם כלשהו – במלח נעצרים או נכרתים החיים. באופן דומה מפרש רד"ק על הפסוק בירמיהו יז ו: "וְהָיָה כְעֶרְעַר בְּעֶרְבָה וְלֹא יִרְאֶה פִי בּוֹא טוֹב וְשָׁכֵן חֲרָרִים בְּמִדְבַּר אֶרֶץ מִלְחָה וְלֹא תִשָּׁב", מפרש רד"ק: "ואמר ארץ מלחה ולא תשב ומלחה תואר לארץ שלא תצמיח ונגזרה מן הישוב. וכן ברית מלח ברית נגזרה וכן ארץ פרי למלחה". פירושים אלה, נכונים ככל שיהיו, קשה לקבלם. קשה לקבל פסוקים המתארים הרס וחורבן, כקשורים עם ברית שמטרתה לתת חיים וקיום (גם אם היא עם תנאים). ראו הפסוק המלא בתהלים קז לד שאבן עזרא מביא: "אַרְרַץ פְּרִי לְמַלְחָה מִרְעַת יִשְׁבִי בָהּ" וכן הפסוק בתוכחת פרשת נצבים, דברים כט כב: "גְּפִרִית וְמֶלַח שֶׁרָפָה כָּל אֶרְצָה לֹא תִזְרַע וְלֹא תִצְמַח וְלֹא יֵעָלֶה בָּהּ כָּל עֵשֶׂב כְּמִפְתַּח סֹדֶם וְעִמְרָה אֲדָמָה וְצִבּוֹיִם אֲשֶׁר הִפְּךָ ה' בְּאֶפְסוֹ וּבְחִמָּתוֹ". האם ניתן בכ"ז למצוא קשר בין מלח הברית ומלח הרס ואובדן?

⁸ לאחר שהביא שם את דברי רש"י (שאנו נביא להלן) ולאחר שקטל (כדרכו) את פירוש אבן עזרא: "אבל ר' אברהם פירש שם ברית כרותה, מגזרת ארץ מלחה (ירמיה יז ו), ומקום המלח נכרת. ואין טעם לדבריו" (אין טעם במלח של אבן עזרא ...). מביא רמב"ן את פירושו המשלב טבע, סוד ומיסטיקה.

⁹ או שלפחות היה אומר ברית ה' אלהיך. אבל כתוב ברית אלהיך, בלי שם הווייה. בכל עניין הקרבנות כתוב שם הווייה (נושא שרמב"ן מפתח בהרחבה בכל גישתו לעניין הקרבנות), ואילו כאן, בברית מלח – רק שם אלוהות שהוא בד"כ מידת הדין, המידה הקשה יותר. ראו פירוש מלב"ם לפסוק שלומד ממילים אלה: ברית אלהיך, שהברית היא בהכרח עם הציבור ולא עם היחיד: "לא נמצא ברית עם היחידים רק עם הרבים".

¹⁰ יש לי סברה / הסבר להציע.

¹¹ המלח מצוי במים שהם מקור חיים. אך כאשר חום השמש מיבש את המים, נוצר המלח הקשה והכורת.

¹² וכאשר המלח בא לבדו, בלי המים, הוא מונע חיים.

¹³ וכך היא גם מידתה של ברית המלח של המלוכה של דוד, שיש בה גם קיום וגם כריתה, כפי שהוא ממשיך ומסביר שם: "ולכן אמר הכתוב (דה"ב יג ה) אלהי ישראל נתן ממלכה לדוד על ישראל לעולם לו ולבניו ברית מלח עולם, כי הוא גם כן מדתו של דוד". רמב"ן מדגיש את ריבוי הפנים של המלח: מקיים, מבריא, נותן חיים וטעם, מונע סירחון ומשמר, אך בה בעת גם מכרית במליחותו ושורף. בכך, איננו חולק בסופו של דבר על אבן עזרא שאת דעתו דחה מכל וכל. וכבר האריכו רבים להרחיב ולפרש דברי רמב"ן אלה על דבר הסוד והמיסטיקה. ראו פירוש רקנאטי לויקרא ב יג.

¹⁴ נראה שלרש"י שמורה זכות הראשונים לחיבור בין המלח למים של בריאת העולם ולהפרדה בין המים העליונים (שהם מתוקים ומהם בא הגשם), ובין המים התחתונים (שהם מלוחים). אלה האחרונים זכו דווקא לשמש ע"ג המזבח עם המלח ולהשתלב בתפילה על הגשם. לא מצאנו מאיפה לקח רש"י את ההבטחה למים התחתונים (שבכו כאשר הופרדו המים העליונים, ראו בראשית רבה ה ד), שהם יוקרבו ע"ג מזבח כפיצוי וכן את הקשר לניסוך המים בחג. וכל היודע דבר על כך, מתבקש להודיענו במהרה. בין כך ובין כך, ראו פירוש רבי בחיי בן אשר שם בויקרא שממשיך הן את רש"י והן את רמב"ן שהבאנו לעיל ואלה דבריו: "ועל דרך הקבלה: יש במלח שני כוחות משתנים זה הפך זה, והם המים והאש, ובכח חמימות האש המיבשו והמגלילו חוזר מלח, ואם כן יש בעצם המלח כח המים והאש שהם כנגד שתי המדות שבהם קיום העולם והם מדת רחמים ומדת הדין ומטעם זה אמר: ולא תשבית מלח ברית אלהיך, קרא ברית אלהיך מלח לפי שבו יתקיים ויכרת העולם, וכמו שאמר: ראה שאינו יכול להתקיים בדין, שיתף עמו מדת רחמים (בראשית רבה יד טו). וכן המלח מקיים ומכרית, כי הוא מקיים ומעמיד הבשר זמן מרובה ונותן טעם בכל המאכלים, והוא מכרית גם כן כי המקום המלוח לא יעלה בו כל עשב. וכענין שכתוב: ארץ מלחה ולא תשב (ירמיה יז ו), וכתוב: גפרית ומלח שרפה כל ארצה (דברים כט, כב)". ראו דבריו שם גם על המים העליונים המתוקים מול המים הבוכים, התחתונים, המלוחים. ובזוהר כרך א (בראשית) פרשת ויחי דף רמא עמוד ב, אף מקשר את כל העניין עם ים המלח: "ומלח איהו ברית דעלמא קיימא ביה דכתיב (ירמיה ל"ג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי. בגין כך אקרי ברית אלהיך ואקרי ים המלח וימא אקרי על שמייה". ויש שהפליגו עד אשת לוט: "וראתה אחוריה השכינה ונעשית נציב מלח. וסוד הענין תבין מברית מלח, וגם מימי הים המלוחים ירמזו לזה" (ריקאנטי בראשית יח כו). ואנו, די לנו בנסתרות אלה.

דאמר רבי שמעון בן לקיש: נאמר ברית במלח ונאמר ברית בייסורין; נאמר ברית במלח, דכתיב: "ולא תשבית מלח ברית אלהיך" (ויקרא ב ג), ונאמר ברית בייסורין, דכתיב: "אלה דברי הברית" (דברים כח ט). מה ברית - האמור במלח - מלח ממתקת את הבשר, אף ברית האמור בייסורין - ייסורין ממרקיין כל עונותיו של אדם.¹⁵

בראשית רבה פרשה עא סימן ה – שני השבטים שזכו לברית המלח ואח"כ מטו¹⁶

זהו שכתוב: "וקח מאתם מטה מטה לבית אבי" (במדבר יז יז) - ר' יצחק אמר: מְטוּ מְטוּ בני! מטו בעגל, מטו במרגלים, ר' לוי אמר: עלו בהם שני שבטים שבט כהונה ושבט מלכות, את מוצא שכל מה שכתוב בזה כתוב בזה, בזה משיחה ובזה משיחה, בזה מטה ובזה מטה, בזה ברית מלח ובזה ברית מלח, בזה פעם ובזה פעם, בזה נזר ובזה נזר, בזה קריבה ובזה קריבה, בזה שלשלת יוחסין ובזה שלשלת יוחסין, בזה ציץ ובזה ציץ.¹⁷

ספרי במדבר פרשת קרח פסקא קיט – ברית גם לשבט לוי

"ברית מלח עולם היא לפני ה' לך ולזרעך אתך" (במדבר יח יט), "ולבני לוי הנה נתתי את כל מעשר בישראל לנחלה" (שם כא), מגיד הכתוב שכשם שהברית כרותה לכהונה, כך ברית כרותה ללויה.¹⁸

מסכת בבא קמא דף קי עמוד ב – ברית מתנות הכהונה

עשרים וארבע מתנות כהונה ניתנו לאהרן ולבניו, וכולן ניתנו בכלל ופרט וכלל וברית מלח, כל המקיימן - כאילו מקיים כלל ופרט וכלל וברית מלח, כל העובר עליהם - כאילו עובר על כלל ופרט וכלל וברית מלח.¹⁹

מדרש אגדה (בבור) במדבר פרק יח – הכל בעקבות מחלוקת קרח

¹⁵ המלח ממרק ואולי גם מרפא, אך יש בו גם את המליחות והמרירות המזכירים את הסבל והכאב. ראו שכל טוב (בבור) בראשית פרק יט על גמרא זו: "ואמר ריש לקיש נאמר ברית במלח, ונאמר ברית בייסורין, דכתיב והבאתי אתכם במסורת הברית (יחזקאל כ לז), מה מלח ממתקת בשר הקרבנות, אף ייסורין ממרקיין כל גופו של אדם. לכך צריכין כל בני ברית לבקר חולי עמם, ולהזדקק להם, ולהמציא עצמם לחולים, כדי לסעדם ולסייעם בין בגופן בין בממונם בין בתפילתן". האם מכאן הביטוי "לזרות מלח על הפצעים" לצד המוטיב שייסורים ממרקים?

¹⁶ מה לנו ולפרשת ויצא? מדרש זה הוא על סמיכות הולדת יהודה להולדת לוי, השבטים מהם יצאה המלוכה והכהונה. שני השבטים שלא חטאו במרגלים ובעגל (שבט יהודה לא חטא בעגל?), להם נתנה ברית מלח, זה לכהונה וזה למלכות. ראו גם ויקרא רבה כד א: "א"ר יודן: כתיב: ואתה מרום - רוממות אתה נוהג בעולמך. נתת כהונה לאהרן לעולם ברית מלח היא, נתת מלכות לדוד לעולם שנאמר: הלא לכם לדעת כי אלהי ישראל נתן ממלכה לדוד... לעולם... ברית מלח" (דברי הימים ב ג). אך דא עקא שגם הם חטאו בסוף. ראו מדרש תנחומא לך לך סימן כ: "הרי למדנו שהכהנים והמלכים בטלו את המילה, אמר הקב"ה אני אמרתי לאהרן ולדוד שזרעם קיים לפני לעולם: הלא לכם לדעת כי ה' אלהי ישראל נתן ממלכה לדוד על ישראל לעולם לו ולבניו ברית מלח, וכן לאהרן נשבעתי ברית מלח עולם היא לפני ה' (במדבר יח) והן מבטלין ברית מילה". ראו כמו כן פירוש רד"ק על הפסוק בזכריה יא יד: "וְאֶגְדַּע אֶת מְקַלֵּי הַשָּׁנִי אֶת הַחֲבָלִים" המתאר את נפילת בית דוד "נשיאות זרובבל ונחמיה התרששתא שהם מבני דוד" ואת השחתת הכהנים מבית חשמונאי בבית שני "כי הם בתחילה בנו בית המקדש אחד בהר גריזים ונתחתנו אל הכותיים ומהם יצאה האפיקורסות לעולם" - הם שני השבטים שבתחילה לא חטאו וקבלו בתמורה את ברית המלח. לעומתם, ראו את הניסיון להפריד בין ברית המלח של הכהונה, שנאמרה בתורה ואיננה על תנאי, ובין ברית המלח של בית דוד שהיא על תנאי: "שלושה דברים נתנו על תנאי: ארץ ישראל ובית המקדש ומלכות בית דוד, חוץ מספר תורה ובריתו של אהרן שלא נתנו על תנאי" (מכילתא דרבי ישמעאל יתרו - מסכתא דעמלק פרשה ב).

¹⁸ המדרש דורש פסוקים סמוכים בפרשתנו ומכליל בכך גם את שבט לוי, שבטו של אהרן, בברית המלח. ומשם נמשכת ברית המלח גם לתורה, כפי שמצאנו אולי בגלל הלויים המופקדים על לימוד התורה ושמירתה: "כי שמרו אמרתך ובריתך יצורו". עניין זה שגם התורה היא ברית מלח מצאנו רק בפרשנים המאוחרים, כגון צרור המור (רבי אברהם ב"ר יעקב סבע, ספרד המאה ה-15, תלמיד של ר' יצחק די ליאון). ראו עוד ים של שלמה מסכת חולין פרק ח שמחבר את כל העניין גם עם המלח שעל השולחן: "כשישראל יושבים על השולחן, וממתניין זה לזה עד שיטלו ידיהן, והן בלא מצות, שהשטן מקטר עליו, לכך הזהיר להביא מלח על השולחן, שאז ברית מלח מגין עליהם. וא"כ לעסוק בתורה אין לך ברית ומצוה יותר ממנה".

¹⁹ ראו מקור לגמרא זו בתוספתא חלה פרק ב. להסבר הגמרא יש לקרוא היטב את פסוקים ח-יט בפרק יח בפרשתנו, הבאים לאושש את מעמד הכהונה לאחר מחלוקת קרח ואשר מפרטים את עשרים וארבע מתנות הכהונה (שלא באים בחינם, ראו דברינו [האוכל מן הקור לוקה מן הקורה](#) בפרשת תזריע). פסוק ח מדבר בלשון כללית: "ואני נתתי לך את משמרת תרומותי". פסוק יט מסכם: "כל תרומות הקדשים ... נתתי לך ... לחוק עולם ברית מלח עולם היא וכו'". וביניהם, באים הפרטים. וכפי שהגמרא שם מפרטת את כ"ד מתנות הכהונה: "ואלו הן: עשר במקדש, וד' בירושלים, ועשר בגבולים; עשר במקדש: חטאת בהמה, וחטאת העוף, ואשם ודאי, ואשם תלוי, וזבחי שלמי צבור, ולוג שמן של מצורע, ומותר העומר, ושתי הלחם, ולחם הפנים, ושירי מנחות; וארבע בירושלים: הבכורה, והביכורים, והמורם מן התודה ואיל נזיר, ועורות קדשים; ועשרה בגבולין: תרומה, ותרומת מעשר, וחלה, וראשית הגז, והמתנות, ופדיון הבן, ופדיון פטר חמור, ושדה אחוזה, ושדה חרמים, וגזל הגר". ראו רש"י במדבר יח יט: "כל תרומת הקדשים - מחיבתה של פרשה זו כללה בתחילה וכללה בסוף ופרט באמצע". ורש"י בגמרא שם אומר: "המקיימן, כאילו קיים כל התורה כולה שניתנה לדרוש בכלל ופרט וכלל, וכאילו קיים כל הקרבנות שניתנה בהן ברית מלח". המלח הוא דבר מקיים ומי שזכה קיים את ברית המלח.

"ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי" - לטובתו של אהרן היתה מחלוקתו של קרח, שאותה שעה נתן הקב"ה לו כל מתנות כהונה ברית מלח עולם, והמשל אומר: נשברה רגל (פרתי) כדי לטובתי.²⁰

שבת שלום וקיץ טוב

מחלקי המים

מים אחרונים: שוב מצאנו ברשת את הדף [בנושא זה שיצא](#) מלשכת רב הקמפוס של בר אילן, את [דבריו של הרב יוסף כרמל](#) ויש [עוד רבים](#). ומקור הביטוי "מלח הארץ" הוא של ישו הלקוח מדרשת ההר ב"ברית החדשה".

²⁰ ראו מקור מדרש זה בספרי במדבר פרשת קרח פסקא קיט: "שמחה גדולה היתה לו לאהרן ביום שנכרתה לו ברית במתנות. ר' ישמעאל אומר: משל הדיוט אומר: לטובתי נשברה רגל פרתי - לטובתו של אהרן בא קרח וערער על הכהונה כנגדו. משל למה הדבר דומה? למלך בשר ודם שהיה לו בן בית ונתן לו שדה אחת במתנה ולא כתב ולא חתם ולא העלה בערכים כתיבה לעיל לכך נאמרה פרשה זו סמוך לקרח זכרון לבני ישראל". על הביטוי לטובתי נשברה רגל פרתי ראו גם בראשית רבה מב א על ר' אליעזר בן הורקנוס וכן ויקרא רבה ה ד על אבא יודן (שהיה תורם בעין יפה למגבת חכמים). מוטיב שמזכיר את הביטוי מעז יצא מתוק ומצוי אולי גם ברעיון של [צרעת הבית](#), שאדם מנתץ את קירות ביתו (שירש מהכנענים) ומוצא שם אוצר, ואולי גם דברי יוסף לאחיו: "אתם חשבתם עלי לרעה, אלהים חשבה לטובה". כך או כך, מדרש אגדה זה מחזיר אותנו למיקומה של ברית המלח דווקא בפרשת קרח. ראו רש"י על במדבר יח ח, הפסוק הפותח את כל העניין: "ואני הנה נתתי לך - בשמחה. לשון שמחה הוא זה, כמו (שמות ד יד) הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח בלבך, משל למלך שנתן שדה לאוהבו ולא כתב ולא חתם ולא העלה בערכאין. בא אחד וערער על השדה. א"ל המלך: כל מי שירצה יבוא וערער לנגדך, הריני כותב וחותרם לך ומעלה בערכאין. אף כאן לפי שבא קרח וערער כנגד אהרן על הכהונה, בא הכתוב ונתן לו כ"ד מתנות כהונה בברית מלח עולם, ולכך נסמכה פרשה זו לכאן".